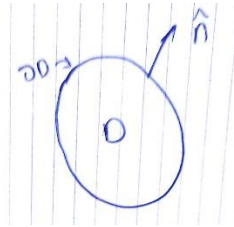

משפט הדיברגנץ

D תחום חסום וסגור בעל שפה חלקה למדי ∂D , ותהי \vec{F} פונקטורית $\mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}^n$, אזי:

$$\iint_D \operatorname{div}(\vec{F}) \, dx dy = \oint_{\partial D} \langle \vec{F}, \hat{n} \rangle \, dr$$

נוסחת גרין I:

$$\iint_D u \Delta v \, dx dy = \oint_{\partial D} u \cdot \frac{\partial v}{\partial n} \, dr - \iint_D \langle \nabla u, \nabla v \rangle \, dx dy$$

הוכחה:

$\vec{F} = u \nabla v$ כאשר u פונקטורית:

$$\vec{F} = \left(u \cdot \frac{\partial v}{\partial x}, u \cdot \frac{\partial v}{\partial y} \right)$$

$$\operatorname{div}(\vec{F}) = \frac{\partial u}{\partial x} \cdot \frac{\partial v}{\partial x} + u \cdot \frac{\partial^2 v}{\partial x^2} + \frac{\partial u}{\partial y} \cdot \frac{\partial v}{\partial y} + u \cdot \frac{\partial^2 v}{\partial y^2} = \langle \nabla u, \nabla v \rangle + u \Delta v$$

נפעיל את משפט הדיברגנץ:

$$\iint_D \operatorname{div}(u \nabla v) \, dx dy = \iint_D u \Delta v \, dx dy + \iint_D \langle \nabla u, \nabla v \rangle \, dx dy$$

לכן:

$$\oint_{\partial D} \langle u \nabla v, \hat{n} \rangle \, dr = \iint_D u \Delta v \, dx dy + \iint_D \langle \nabla u, \nabla v \rangle \, dx dy$$

$$\oint_{\partial D} u \left\langle \frac{\partial v}{\partial n}, \hat{n} \right\rangle \, dr = \iint_D u \Delta v \, dx dy + \iint_D \langle \nabla u, \nabla v \rangle \, dx dy$$

ונקבל:

$$\iint_D u \Delta v \, dx dy = \oint_{\partial D} u \cdot \frac{\partial v}{\partial n} \, dr - \iint_D \langle \nabla u, \nabla v \rangle \, dx dy$$

זוהי אכן נוסחת גרין הראשונה.

■

הערה:

נחליף את התפקידים של u ו- v בנוסחת גרין הראשונה ונכתוב את שני הצורות אחד ליד השני:

$$\iint_D u \Delta v \, dx dy = \oint_{\partial D} u \cdot \frac{\partial v}{\partial n} \, dr - \iint_D \langle \nabla u, \nabla v \rangle \, dx dy$$

$$\iint_D v \Delta u \, dx dy = \oint_{\partial D} v \cdot \frac{\partial u}{\partial n} \, dr - \iint_D \langle \nabla u, \nabla v \rangle \, dx dy$$

נחסר ביניהם לקבל את נוסחת גרין ה- II:

$$\iint_D (v \Delta u - u \Delta v) \, dx dy = \oint_{\partial D} \left(v \cdot \frac{\partial u}{\partial n} - u \cdot \frac{\partial v}{\partial n} \right) \, dr$$

הערה:

זהות גרין משתמשים בדר"כ כדי להראות יחידות לבעיה רב מימדית ביחד עם אינטגרל אנרגיה.

שימוש נוסף לזהות גרין הוא תנאי הכרחי לבעיית דריכלה לאופרטור לפלס עם תנאי נוימן:

$$\begin{cases} \Delta u = 0, & (x, y) \in D \\ \frac{\partial u}{\partial \hat{n}} = f(x, y), & (x, y) \in \partial D \end{cases}$$

תנאי שפה רובין:

$$u(x, y, t) + k \frac{\partial u}{\partial n} = 0, \quad (x, y) \in \partial D$$

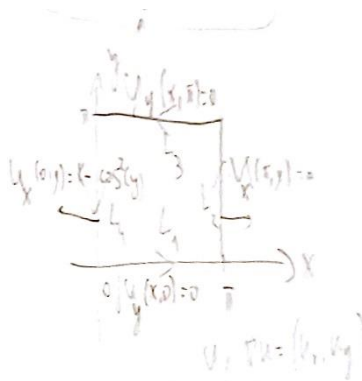
כדי להראות את התנאי ההכרחי לבעיית אופרטור לפלס עם תנאי שפה נוימן נייער בזהות גרין ה- II ונבחר $v = 1$ ונקבל:

$$0 = \oint_{\partial D} \frac{\partial u}{\partial n} \, dr$$

תרגיל:

נסתכל על משוואת לפלס הבאה במלבן:

$$\begin{cases} u_{xx} + u_{yy} = 0, & 0 < x, y < \pi \\ u_x(0, y) = k - \cos^2(y), & 0 \leq y \leq \pi \\ u_x(\pi, y) = 0, & 0 \leq y \leq \pi \\ u_y(x, 0) = 0, & 0 \leq x \leq \pi \\ u_y(x, \pi) = 0, & 0 \leq x \leq \pi \end{cases}$$

(א) עבור איזה ערך של k קיים פתרון לבעיה?

(ב) עבור k שמצאת, מצא את $u(x, y)$.

פתרון:

(א) נסמן את התחום של המלבן ב- D . נבדוק את התנאי שהצגנו קודם לכן:

$$0 = \oint_{\partial D} \frac{\partial u}{\partial n} dr = \oint_{L_1} \frac{\partial u}{\partial n} dr + \oint_{L_2} \frac{\partial u}{\partial n} dr + \oint_{L_3} \frac{\partial u}{\partial n} dr + \oint_{L_4} \frac{\partial u}{\partial n} dr$$

$$\frac{\partial u}{\partial n} = \langle \nabla u, \hat{n} \rangle = \langle (u_x, u_y), \hat{n} \rangle$$

$$0 = \oint_{L_1} \langle (u_x, u_y), (0, -1) \rangle dr + \oint_{L_2} \langle (u_x, u_y), (1, 0) \rangle dr + \oint_{L_3} \langle (u_x, u_y), (0, 1) \rangle dr + \oint_{L_4} \langle (u_x, u_y), (-1, 0) \rangle dr$$

$$0 = \oint_{L_1} -u_y dr + \oint_{L_2} u_x dr + \oint_{L_3} u_y dr - \oint_{L_4} u_x dr$$

נחשב כל אינטגרל בנפרד:

על L_1 :

מתקיים ש:

$$r = x$$

$$dr = dx$$

ולכן:

$$\int_0^\pi -u_y(x, 0) dx = 0$$

על L_2 :

מתקיים ש:

$$r = y$$

$$dr = dy$$

ולכן:

$$\int_0^{\pi} u_x(\pi, y) dy = 0$$

על L_3 :

מתקיים ש:

$$r = x$$

$$dr = dx$$

ולכן:

$$\int_{\pi}^0 u_y(x, \pi) dx = 0$$

על L_4 :

מתקיים ש:

$$r = y$$

$$dr = dy$$

ולכן:

$$\int_{\pi}^0 -u_x(0, y) dy = \int_0^{\pi} k - \cos^2(y) dy$$

נחבר הכל ונקבל את המשוואה:

$$\int_0^{\pi} k - \cos^2(y) dy = 0$$

נחשב את האינטגרל לפי הזהות $\cos^2(y) = \frac{1}{2} + \frac{1}{2}\cos(2y)$:

$$\int_0^{\pi} \left[k - \frac{1}{2} - \frac{1}{2}\cos(2y) \right] dy = \left[ky - \frac{1}{2}y - \frac{1}{4}\sin(2y) \right]_0^{\pi} = k\pi - \frac{1}{2}\pi$$

$$\Rightarrow k\pi - \frac{1}{2}\pi = 0$$

$$\boxed{k = \frac{1}{2}}$$

(ב) נציב את ה- k שמצאנו:

$$\begin{cases} u_{xx} + u_y = 0, & 0 < x, y < \pi \\ u_x(0, y) = \frac{1}{2} - \cos^2(y) = \frac{\cos(2y)}{2}, & 0 \leq y \leq \pi \\ u_x(\pi, y) = 0, & 0 \leq y \leq \pi \\ u_y(x, 0) = 0, & 0 \leq x \leq \pi \\ u_y(x, \pi) = 0, & 0 \leq x \leq \pi \end{cases}$$

נשים לב כי $u_y(x, 0) = u_y(x, \pi) = 0$ יהיו תנאי השפה שלנו ושני התנאים האחרים יהיו תנאי ההתחלה.

נבצע הפרדת משתנים:

$$u(x, y) = X(x)Y(y)$$

$$u_y(x, y) = X(x)Y'(y)$$

נציב את תנאי השפה:

$$0 = u_y(x, 0) = \underbrace{X(x)}_{\neq 0} Y'(0) = 0 \Rightarrow Y'(0) = 0$$

$$0 = u_y(x, \pi) = \underbrace{X(x)}_{\neq 0} Y'(\pi) = 0 \Rightarrow Y'(\pi) = 0$$

נציב במד"ח:

$$X''(x)Y(y) + X(x)Y''(y) = 0$$

$$-\frac{X''}{X} = \frac{Y''}{Y} = -\lambda$$

יחד עם תנאי השפה (נוימן):

$$Y'(0) = Y'(\pi) = 0$$

נקבל מהפרדת המשתנים ש:

$$\boxed{\lambda_n = n^2, \quad n \geq 0}$$

$$\boxed{Y_n(y) = C_n \cos(ny)}$$

(נשים לב כי $\lambda = 0$ לא נותן פתרון טריוויאלי).נחזור למשוואה עבור X :

$$-\frac{X_n''}{X_n} = -n^2$$

צריך להפריד עבור $n = 0$:

$$-\frac{X_0''(x)}{X_0(x)} = 0 \Rightarrow X_0''(x) = 0 \Rightarrow \boxed{X_0(x) = a_0x + b}$$

עבור $n \neq 0$:

$$-\frac{X_n''(x)}{X_n(x)} = -n^2$$

$$X_n''(x) - n^2 X_n(x) = 0$$

$$\Rightarrow k^2 - n^2 = 0$$

$$k = \pm n$$

לכן:

$$X_n(x) = a_n e^{nx} + b_n e^{-nx}$$

קיבלנו ש:

$$u_0(x, y) = X_0(x)Y_0(y) = (a_0 x + b_0)c_0 = \frac{A_0}{2} + \frac{B_0}{2}x$$

$$u_n(x, y) = X_n(x)Y_n(y) = c_n \cos(ny) [a_n e^{nx} + b_n e^{-nx}] \\ = \cos(ny) [A_n e^{nx} + B_n e^{-nx}]$$

קיבלנו:

$$u(x, y) = \frac{A_0}{2} + \frac{B_0}{2}x + \sum_{n=1}^{\infty} \cos(ny) [A_n e^{nx} + B_n e^{-nx}]$$

נרצה להציב תנאי התחלה:

$$u_x(x, y) = \frac{B_0}{2} + \sum_{n=1}^{\infty} \cos(ny) [nA_n e^{nx} - nB_n e^{-nx}]$$

$$-\frac{1}{2} \cos(2y) = u_x(0, y) = \frac{B_0}{2} + \sum_{n=1}^{\infty} \cos(ny) [nA_n - nB_n]$$

מהשוואת מקדמים:עבור $n = 2$:

$$2A_2 - 2B_2 = -\frac{1}{2}$$

$$A_2 - B_2 = -\frac{1}{4}$$

עבור $n \geq 2$ וגם $n = 1$:

$$nA_n - nB_n = 0$$

$$A_n - B_n = 0$$

$$B_0 = 0$$

מתנאי התחלה שני:

$$0 = u_x(\pi, y) = \frac{B_0}{2} + \sum_{n=1}^{\infty} \cos(ny) [nA_n e^{n\pi} - nB_n e^{-n\pi}]$$

מקבלים:

$$B_0 = 0$$

$$\forall n \geq 1 : nA_n e^{n\pi} - nB_n e^{-n\pi} = 0$$

$$A_n e^{n\pi} - B_n e^{-n\pi} = 0$$

נקבל:

$$n = 2 : \begin{cases} A_2 - B_2 = -\frac{1}{4} \\ A_2 e^{2\pi} - B_2 e^{-2\pi} = 0 \end{cases}$$

$$n \geq 3, n = 1 : \begin{cases} A_n - B_n = 0 \\ A_n e^{n\pi} - B_n e^{-n\pi} = 0 \end{cases}$$

עבור המערכת השנייה נקבל $A_n = B_n = 0$ (ניתן להציב או לחשב דטרמיננטה).

נשתמש בכלל קרמר עבור המערכת הראשונה (גם פה אפשר לעשות הצבות):

$$A_2 = \frac{\begin{vmatrix} -\frac{1}{4} & -1 \\ 0 & -e^{-2\pi} \end{vmatrix}}{\begin{vmatrix} -1 & -1 \\ e^{2\pi} & -e^{-2\pi} \end{vmatrix}} = \frac{\frac{1}{4} e^{-2\pi}}{-2 \sinh(2\pi)} = \frac{e^{-2\pi}}{-8 \sinh(2\pi)}$$

בדומה:

$$B_2 = \frac{\begin{vmatrix} 1 & -\frac{1}{4} \\ e^{2\pi} & 0 \end{vmatrix}}{\begin{vmatrix} -1 & -1 \\ e^{2\pi} & -e^{-2\pi} \end{vmatrix}} = \frac{\frac{1}{4} e^{2\pi}}{-2 \sinh(2\pi)} = \frac{e^{2\pi}}{-8 \sinh(2\pi)}$$

נחזור לטור המקורי:

$$u(x, y) = \frac{A_0}{2} + \cos(2y) \left[\frac{e^{-2\pi}}{-8 \sinh(2\pi)} e^{2x} - \frac{e^{2\pi}}{8 \sinh(2\pi)} e^{-2x} \right]$$

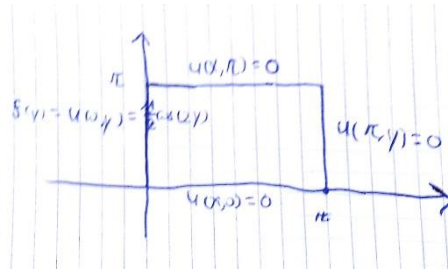
■

משפט המקסימום החלש עבור פו' הרמונית: תהי u פו' הרמונית בתחום D חסום וסגור!

אזי u מקבלת את המינימום ואת המקסימום על השפה ∂D .

דוגמה:

בתרגיל הקודם שלנו, נשאל מהו הערך המינימלי ומהו הערך המקסימלי?

$$f(y) = \frac{1}{2} \cos(2y), \quad 0 \leq y \leq \pi$$

$$f'(y) = -\sin(2y)$$

נשווה את הנגזרת לאפס:

$$\sin(2y) = 0$$

$$2y = n\pi$$

$$y = \frac{n\pi}{2}, \quad n \in \mathbb{Z}$$

ועבור התחום שלנו נקבל שהערכים האפשריים הם (עבור $n = 0, 1, 2$):

$$y = 0, \frac{\pi}{2}, \pi$$

נבדוק האם הם מקסימום או מינימום:

$$f''(y) = 2 \cos(2y)$$

$$f''(0) = 2 \cos(0) = 2 > 0 \Rightarrow \min\left(0, -\frac{1}{2}\right)$$

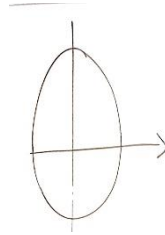
$$f''\left(\frac{\pi}{2}\right) = 2 \cos(\pi) = -2 < 0 \Rightarrow \max\left(\frac{\pi}{2}, \frac{1}{2}\right)$$

$$f''(\pi) = 2 \cos(2\pi) = 2 > 0 \Rightarrow \min\left(\pi, -\frac{1}{2}\right)$$

ומצאנו.

דוגמה:

$$\begin{cases} u_{xx} + u_{yy} = 0, & x^2 + y^2 < 4 \\ u(x, y) = y, & x^2 + y^2 = 4 \end{cases}$$

נעבור לקואורדינטות פולריות:

$$u(2, \theta) = 2 \sin(\theta), \quad 0 \leq \theta < 2\pi$$

$$h(\theta) = 2 \sin(\theta)$$

תחקרו ותמצאו ערך מקסימלי ומינימלי...

תרגיל (תזכורת):

חצי מיתר אינסופי:

$$\begin{cases} u_{tt} - u_{xx} = 0, & 0 < x < \infty \\ u(x, 0) = f(x), & 0 \leq x < \infty \\ u_t(x, 0) = 0, & 0 \leq x < \infty \\ u(0, t) = 0, & t \geq 0 \end{cases}$$

(א) מהו תנאי תואמות בהינתן ש- $f \in C^2([0, \infty))$, $g \in C^1([0, \infty))$.

(ב) מצא פתרון לבעיה.

פתרון:

(א) נקבל ש:

$$\boxed{f(0) = g(0) = f''(0) = 0}$$

(ב) לפי תנאי התאימות מקודם, נבצע ל- f ו- g הרחבה אי זוגית:

$$\tilde{f}(x) = \begin{cases} f(x), & x \geq 0 \\ -f(-x), & x < 0 \end{cases}$$

$$\tilde{g}(x) = \begin{cases} g(x), & x \geq 0 \\ -g(-x), & x < 0 \end{cases}$$

נגדיר: \tilde{u} היא המד"ח של u על כל \mathbb{R} .

$$\begin{cases} \tilde{u}_{tt} - \tilde{u}_{xx} = 0, & 0 < x < \infty \\ \tilde{u}(x, 0) = f(x), & 0 \leq x < \infty \\ \tilde{u}_t(x, 0) = 0, & 0 \leq x < \infty \\ \tilde{u}(0, t) = 0, & t \geq 0 \end{cases}$$

נחלק לשני מקרים:

$$0 \leq x - t < x + t \quad (1)$$

$$x - t < 0 \leq x + t \quad (2)$$

נשתמש בנוסחת דלאמבר:

$$\tilde{u}(x, t) = \frac{\tilde{f}(x+t) + \tilde{f}(x-t)}{2} + \frac{1}{2} \int_{x-t}^{x+t} \tilde{g}(s) ds$$

מקרה I:

$$\tilde{u}(x, t) = u(x, t) = \frac{f(x+t) + f(x-t)}{2} + \frac{1}{2} \int_{x-t}^{x+t} g(s) ds$$

מקרה II:

$$\tilde{u}(x, t) = \frac{f(x+t) + f(x-t)}{2} + \frac{1}{2} \left[\int_{x-t}^0 -g(-s) ds + \int_0^{x+t} g(s) ds \right]$$

נצבע החלפת משתנים:

$$r = -s \Rightarrow dr = -ds$$

ונקבל:

$$\begin{aligned} \tilde{u}(x, t) &= \frac{f(x+t) - f(t-x)}{2} + \frac{1}{2} \left[\int_{t-x}^0 g(r) dr + \int_0^{x+t} g(s) ds \right] \\ &= \frac{f(x+t) - f(t-x)}{2} + \frac{1}{2} \int_{t-x}^{x+t} g(s) ds \end{aligned}$$

לכן:

$$u(x, t) = \begin{cases} \frac{f(x+t) + f(x-t)}{2} + \frac{1}{2} \int_{x-t}^{x+t} g(s) ds, & x-t \geq 0 \\ \frac{f(x+t) - f(t-x)}{2} + \frac{1}{2} \int_{t-x}^{x+t} g(s) ds, & x-t < 0 \end{cases}$$

■

תרגיל:

פתרו את משוואת הגלים הבאה:

$$\begin{cases} u_{tt} - u_{xx} = 0, & 0 < x < \infty \\ u(x, 0) = x + 2, & 0 \leq x < \infty \\ u_t(x, 0) = 0, & 0 \leq x < \infty \\ u(0, t) = 2, & t \geq 0 \end{cases}$$

פתרון:נשים לב כי תנאי השפה הוא לא הומוגני ולכן נגדיר $u = v + 2$ ונפתור את:

$$v = u - 2$$

נגדיר את הבעיה על v :

$$\begin{cases} v_{tt} - v_{xx} = 0 \\ v(x, 0) = x, & f(x) \\ v_t(x, 0) = 0, & g(x) \\ v(0, t) = 0, & h(t) \end{cases}$$

את הבעיה על v נפתור כרגיל.תנאי תואמות:

$$\begin{cases} f(0) = h(0) = 0 \\ g(0) = h'(0) = 0 \\ f''(0) = 0 \end{cases}$$

מחישוב u מהתזכורת, יתקיים ש:

$$v(x, t) = \begin{cases} \frac{x+t+x-t}{2} + \frac{1}{2} \int_{x-t}^{x+t} 0 ds = x, & x-t \geq 0 \\ \frac{x+t-(t-x)}{2} + \frac{1}{2} \int_{t-x}^{x+t} 0 ds = x, & x-t < 0 \end{cases}$$

וסיימנו.

■

תרגיל:

פתרו את המד"ח:

$$u_x + x^2 u_y = u$$

כאשר תנאי ההתחלה הוא:

$$u(0, y) = 1 \quad (\text{א})$$

$$u(x, 0) = 1 \quad (\text{ב})$$

פתרון:

א) נפתור עם שיטת קווים אופייניים:

$$\begin{cases} \frac{dx}{dt} = 1 \\ \frac{dy}{dt} = x^2 \\ \frac{du}{dt} = u \end{cases}$$

נפתור כל משוואה:

$$\begin{aligned} x(t, s) &= t + f_1(s) \\ \Rightarrow \frac{dy}{dt} &= (t + f_1(s))^2 \\ y &= \frac{(t + f_1(s))^3}{3} + f_2(s) \end{aligned}$$

וכן:

$$\begin{aligned} \frac{du}{dt} &= u \\ \frac{du}{u} &= dt \\ \int \frac{du}{u} &= \int dt \\ \ln(u) &= t + \tilde{f}_3(s) \\ u &= f_3(s)e^t \end{aligned}$$

קיבלנו:

$$\begin{cases} x(t, s) = t + f_1(s) \\ y(t, s) = \frac{(t + f_1(s))^3}{3} + f_2(s) \\ u(t, s) = f_3(s)e^t \end{cases}$$

נקבל שהקו ההתחלתי הוא $(u(0, y) = 1)$ כי

$$\Gamma = \{x(0, s), y(0, s), u(0, s)\} = \{(0, s, 1)\}$$

לכן:

$$\begin{aligned} 0 &= x(0, s) = f_1(s) \\ s = y(0, s) &= \frac{(f_1(s))^3}{3} + f_2(s) \Rightarrow f_2(s) = s \end{aligned}$$

$$1 = u(0, s) = f_3(s) \cdot 1 \Rightarrow f_3(s) = 1$$

לכן המשטח האופייני הוא:

$$\begin{cases} x(t, s) = t \\ y(t, s) = \frac{t^3}{3} + s \\ u(t, s) = e^t \end{cases}$$

נבדוק את תנאי החיתוך:

$$V|_{t=0} = \begin{vmatrix} x_t & y_t \\ x_s & y_s \end{vmatrix}_{t=0} = \begin{vmatrix} 1 & t^2 \\ 0 & 1 \end{vmatrix}_{t=0} = 1 \neq 0$$

לכן מהמשפט, באופן מקומי יש מקום (לא בהכרח בכל \mathbb{R}).

נוכל לחזור למשתנים x, y :

$$\boxed{t = x}$$

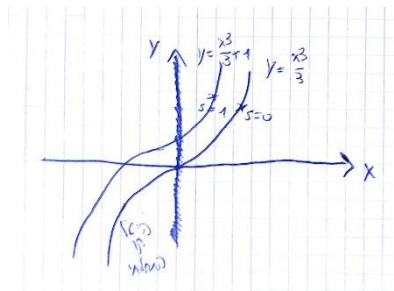
$$\Rightarrow s + \frac{x^3}{3} = y$$

$$\boxed{s = y - \frac{x^3}{3}}$$

$$\Rightarrow u(x, y) = e^x$$

היטל קו אופייני במישור xy : $y = \frac{x^3}{3} + s$.

היטל קו התחלתי: $(0, s)$, משמע ציר ה- y !

(ב) כעת נבצע אותו דבר בהתחלתי, אבל הקו ההתחלתי כעת שונה:

$$\Gamma = \{x(0, s), y(0, s), u(0, s)\} = \{(s, 0, 1)\}$$

כעת:

$$s = x(0, s) = f_1(s)$$

$$0 = y(0, s) = \frac{s^3}{3} + f_2(s) \Rightarrow f_2(s) = -\frac{s^3}{3}$$

$$1 = u(0, s) = f_3(s)$$

נקבל:

$$\begin{cases} x(t,s) = t + s \\ y(t,s) = \frac{(t+s)^3}{3} - \frac{s^3}{3} \\ u(t,s) = e^t \end{cases}$$

נבדוק את תנאי החיתוך:

$$|J|_{t=0} = \begin{vmatrix} 1 & x^2(0,s) \\ 1 & 0 \end{vmatrix} = \begin{vmatrix} 1 & s^2 \\ 1 & 0 \end{vmatrix} = -s^2 \neq 0$$

תנאי החיתוך מתקיים כש $s \neq 0$ ונוכל לחזור למשתנים המקוריים x, y והפתרון הוא רק מקומי!

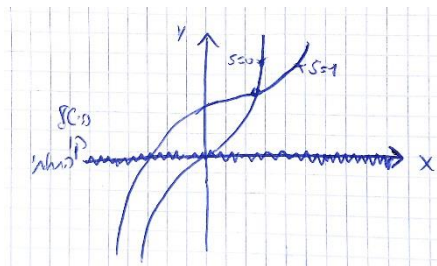
ב- $s = 0$ נצטרך לבדוק.

היטל קו אופייני במישור xy :

$$x = t + s$$

$$y = \frac{x^3 - s^3}{3}$$

היטל קו התחלתי: $(0, s)$.

ולכן ב- $s = 0$ אין פתרון. הבעיה נובעת מכך שהיטל קווים אופייניים נחתכים בכל סביבה של הראשית.

■